

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

C. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 8. V Ljubljani, 30. aprila 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Naznanilo družbenikom. — Nadomestitev delavcev s stroji. — Orehov kruh. — Kako bo treba škropiti trte proti peronospori, da izhajamo z razpoložljivimi sredstvi. — Mlinarski red za Kranjsko. — Pospeševanje dobivanja drevesnega lubja za čreslo. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

Semensko ajdo

kupuje in jo bo oddajala c. kr. kmetijska družba kranjska za strniščno setev.

Lansko leto je bila letina ajde zelo slaba, zato bo ponekod primanjkovalo semenjske ajde, vendar je bila letina v nekterih krajih boljša in imajo kmetovalci tamkaj nekaj zaloge, ki jo lahko odprodajo. Kmetijska družba bo skušala, seveda kolikor bo šlo, vzravnati v deželi potrebo semenske ajde, kajti kak uvoz iz tujine je v sedanjih razmerah popolnoma izključen.

Vsled vsega tega

kmetijska družba že sedaj kupuje semensko ajdo;

kdor jo more kaj odstopiti naj jo brez odloga ponudi družbi, naj pošlje vzorec očiščenega blaga kakor je za setev, in naj sporoči zahtevano ceno. Za ajdo ne veljajo nobene maksimalne cene in tudi ne zapora, torej tudi ne prepoved za prevažanje po železnici. Kupljena semenska ajda se bo takoj plačala.

Semensko ajdo bo oddajala kmetijska družba svojim udom

in že sedaj sprejema naročila nanjo. Cene se pozneje objavijo. Naročila so zaenkrat brez vsake obveznosti, kajti kmetijska družba ne ve, če bo semensko ajdo sploh dobila, oziroma koliko in naročniki pa tudi niso zavezani, če se jim bo zdela cena previsoka.

C. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani.

Nadomestitev delavcev s stroji.

Vedno je bilo v zadnjih letih čutiti pomanjkanje delovnih moči, toda vendar se je vsako leto pravočasno opravilo vse kmetijsko delo, kajti naposled so se delavci že kako našli. Seveda so bili dragi. In sedaj? Sedaj jih tudi za drag denar ni mogoče dovolj dobiti. To pomanjkanje delavcev pa se ne bo poznalo samo v času, dokler traja vojna, ampak mnogo dlje. Pomisliti je namreč, da se več let zaporedoma ne bo dalo oprav-

ljati kmetijskih del v lepem redu, ampak bo marsikaj zaostajalo. Koliko pridelkov ne bo mogoče spraviti v shrambe ravno vsled pomanjkanja delavcev. Kakšno neizmerno premoženje se bo na ta način uničevalo!

V rednih razmerah so v onih časih, ko je veliko dela in ki mora biti kmalu končano, pač domači bolj poprijeli. Sedaj pa največkrat manjkajo domači krepki sinovi. Kdo bo sedaj vse opravil? Stroji so oni činitelji, ki bodo kmetu pomagali iz zadrege.

Neobhodno potrebo strojev so že zdavnaj spoznale

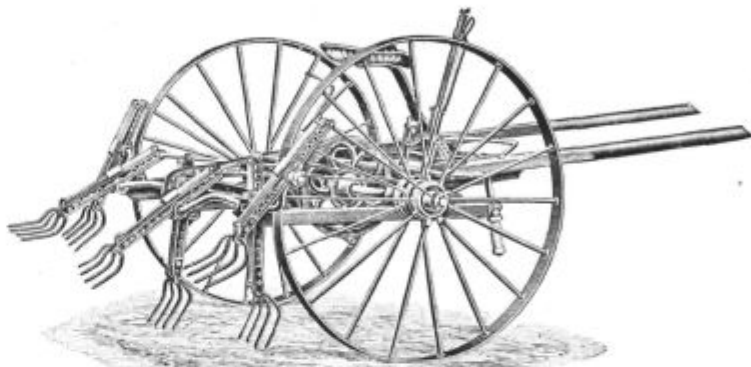
velike kmetije in se jih tudi s posebnim pridom posluževale, kajti vsak stroj se le tedaj dobro izplača, če se ga tudi veliko rabi. Naši posamezni kmetje bi marsikak stroj res manj porabljali kot kak velik posestnik, toda po več kmetov skupaj pa vendar lahko stroj povoljno izrablja. Česar en sam ne zmore, to jih zmore več. Več združenih posestnikov lažje nabavi razne stroje in jih potem tudi bolje izkorišča. Porabo strojev je seveda urediti po gotovi vrsti, katere se imajo potem vsi držati.

S porabo strojev pa ne odpravimo le silno občutnega pomanjkanja delavcev, ampak se tudi delo natančneje, hitreje in tudi ceneje opravi. Koliko pridelkov sploh ne bo mogoče pospraviti, ker s samim ročnim delom ne bo mogoče vsega pravočasno zvršiti! Koliko narodnega premoženja gre lahko vsled tega v nič! Koliko večji so pridelovalni stroški za enoto posameznih pridelkov tam, kjer se ne rabi strojev!

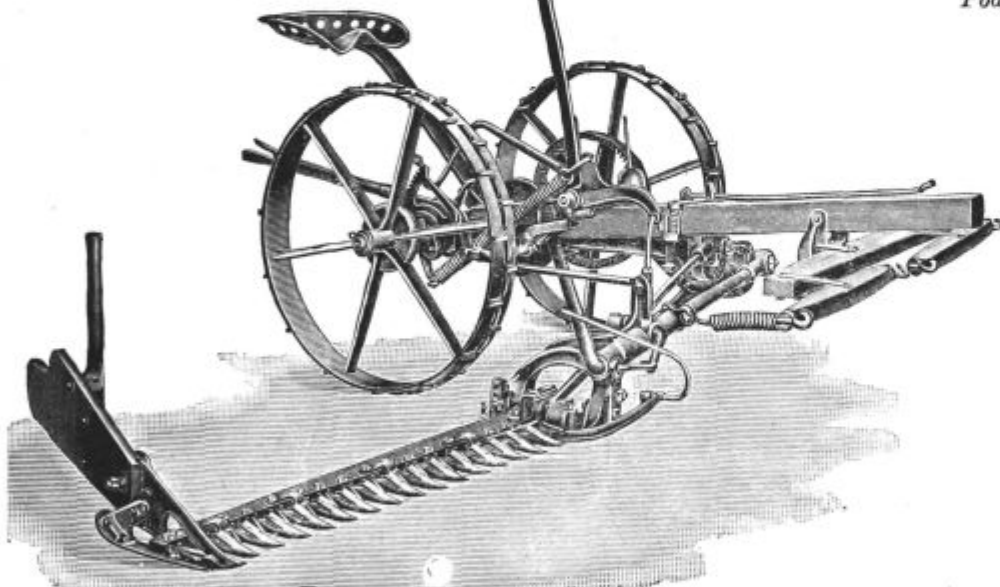
O prednosti porabe posameznih strojev bi se

Podoba 22.

Podoba 21.

Podoba 20.

dalo veliko pisati, vendar naj to izostane in obrnimo svojo pozornost le na nekatere, ki vsled sedanjih razmer popolnoma zaslužijo tega, na tiste torej, ki jih bo treba vsekako nabaviti in uporabljati, četudi se je prej kdaj izhajalo brez njih.

Naša dežela je vsaj sedaj predvsem živinorejska dežela, v kateri se potemtakem prideluje mnogo živalske krme in je posebno vzcvetelo travništvo. Nujno potrebujemo strojev, da bomo sploh mogli toliko krme pridelovati kot dosedaj, a rajše, če le mogoče, več, kajti kdor vsega doma ne potrebuje, lahko svoje pridelke dobro prodaja, ker je pričakovati, da bo po vojni primanjkovalo močnih krmil. Ker je vsled porabe strojev tudi pridelovanje cenejše, je potem dobiček toliko večji. Kakšen dobiček pa donajajo naše slovenske kmetije? Pač tak dobiček, ki ga moramo imenovati

izgubo. Vse, kar morejo naše kmetije pokazati, je dejstvo, da se povprečno obrestuje v njih naložena glavica po $1\frac{1}{2}$ do 2% , torej več kot polovico manj, kakor če bi bil dotični denar naložen v hranilnici. Obrestovanje pa je zato tako nizko, ker so pridelovalni stroški bodisi za poljske in podobne kakortudi živinorejske pridelke mnogo višji kot v naprednejših deželah, kjer se mnogo porablja poleg umetnih gnojil tudi stroji. Svoje pridelke izpečavajo naši kmetje komaj tako dobro kot oni iz kmetijsko naprednejših dežel in največkrat niti ne toliko, ker so pridelki pri nas po kakovosti gotovo zaostali, dobiček pa je naravno manjši radi dražje produkcije.

Pa ne glede na omenjene momente je sedaj tudi

naš kmet prisiljen, da hočeš nočeš moraš rabiti stroje, če naj so vsi pridelki pravočasno pospravljeni.

Predvsem velja poraba strojev v travništvu. Oglejmo si torej najvažnejše stroje, ki jih baš v sedanjih časih nujno potrebuje tudi naš kmet. Ti so predvsem stroji za košnjo, razmetavanje, obračanje in grabljenje.

Kosilni stroji (glej podobo 20.) so pri nas že splošno znani in se že tudi precej razsežno porabljajo. Pri nabavi istih je gledati, da se izbere one vrste, ki so primeroma lahke za vleči. V sedanjem času je računati tudi stem, da bo moral še marsikdo oddati svoje

konje v vojaške namene morda tik pred košnjo. Za pogon kosilnega stroja bo potem prisiljen rabiti vole ali pa celo krave. Z ozirom na to je gotovo najbolje jemati lažje stroje, v katere se lahko vprega tudi goveja živina, četudi so konstruirani za pogon s konji. Več trgovcev s kmetijskimi stroji mi je trdilo, da so se tozadevne poizkušnje v prejšnjih letih izborna obnesle. Kosilni stroji se izdelujejo tudi direktno samo za pogon z govejo živino. Dobro znani in priporočljivi kosilni stroji so Deering, Mc Cormick, Zmaj, Wood in nekateri drugi. Cene se ravnaajo z ozirom na to, če je stroj napravljen za enovprežni ali dvovprežni pogon. Navadno stane kosilni stroj 400—450 kron, isti s pripravo za žeti kakih 80—100 kron več. (Navedene cene sploh niso popolnoma natančne, ker se iste od časa do časa izpreminjajo, celo še sedaj, ker se ravnaajo tudi po kako-

vosti posameznih strojev. Isto velja tudi za vse še nadalje v tem spisu navedene cene.) Kdor prvič rabi kosilni stroj naj se pri trgovcu pouči kako ga je rabiti, tu pa naj izve, da s strojem trave ne gre prej kositi, kot, kadar ni preveč mokra. Kakor je koscu s koso ljubo, da je trava mokra, ker se rajše reže, je pri košnji s strojem ravno obratno.

Pokošeno travo je treba razmetavati in potem večkrat obračati. V to služijo razni **obračalniki**. Zelo se je povsod priljubil viličasti obračalnik (glej pod. 21.), ki pa le seno bolj dviga in prezračuje kot pa obrača, vendar je njegovo delo hitro in prav izvrstno in ker so vile na zmeteh, se prilaga tudi neravni zemlji. Vleče ga z lehkoto majhen konj. Cena 300—330 K.

S posebne vrste strojem, ki ga imenujejo **konjske grablje** (glej podobo 22.), spravljajo ljudje raztrošeno, preobračano in posušeno seno v zgrabke in tudi te lahko v večje kupe. Strojevi roglji so tudi na zmeteh pritrjeni in se prav dobro prilagajo tudi neravnim tlam, vendar je njih delo v vsakem oziru nekoliko površno in nerodno ter morajo delo dopolnjevati delavci ali delavke, ki potem travnik v čisto pograbiijo. Stroj stane 190—230 K, kar je odvisno od števila rogljev in splošne njegove širine.

Veliko boljše opravlja to delo poseben stroj, ki ga pri nas še jako malo poznajo. Ta stroj tudi spravlja seno v prave zgrabke. Stroj vleče navadno 1 konj po dolžini travnika, posevno stoječi zobje zbirajo seno in ga odlagajo v zgrabke na stran. Posebno ročno grabljenje lahko tu popolnoma odpade in tudi seno se nikakor ne more poškodovati. Stroj deluje na 2,45 m široko. Stane približno 520 K.

Temu stroju je močno podoben drugi, ki opravlja isto delo, vendar pa je sestavljen tako, da če se premakne posebni vzvor tudi troši v redove pokošeno travo in jo tudi obrača. (Glej podobo 23.) Razstlano in posušeno seno potem zgrabi kakor je zgoraj opisano v zgrabke, ima pa še to prednost, da je z njim, če vodimo v krogu — tudi takoj mogoče delati kopice. Oba stroja delata zgrabke po dolžini travnika, torej v isti smeri kot gre živina, ki ga vleče, medtem, ko konjske grablje delajo zgrabke, navadno tudi po dolžini travnika, a se mora živino goniti pravokotno proti dolžini travnika, zgrabke napravlja tedaj pravokotno proti smeri, v kateri živina vleče stroj. Stroj, ki troši, obrača in grabi, združuje torej takorekoč dva stroja v sebi. Dela na 2 1/2 m široko. Stane približno 550 K.

Kdor rabi poslednje omenjeni stroj potemtakem ne potrebuje obračalnika in konjskih grabelj, ampak domalega zadostuje le stroj za košnjo (450 K) in slednji (550 K), torej skupno strošek za nabavo obeh 1000 K, med tem, ko stanejo kosilni stroj (450 K), obračalnik (330 K) in konjske grablje (230 K) skupno 1010 K in je kljub temu delo s slednjimi (konjskimi grabljami) manj natančno in manj dobro kot s samo prvotno omenjenima. S porabo strojev nadomeščamo po 10—12 delavcev, kar bi torej opravil 1 delavec v 10—12 dneh, opravi stroj v 1 dnevu. Delo se torej vrši neprimerno hitreje, kar je ravno ob košnji važno, ko gre za to, da je delo kolikor mogoče hitro opravljeno. J.

Orehov kruh.

Sedaj je strogo predpisano peči kruh iz pomešanih žlahtnih mok (pšenične in ržene) z

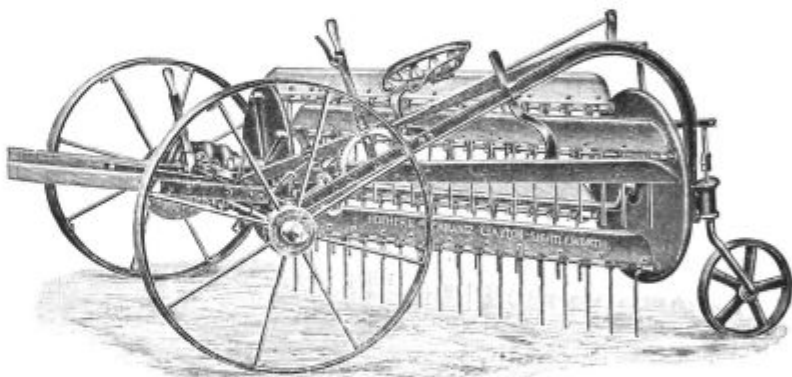
drugimi (ječmenovimi ali turšičnimi) ali z močnimi nadomestili (krompirjem, rižev in krompirjemoko itd.). Ta predpis se pa dejansko ne da izvrševati, ker se žlahtnih mok večinoma sploh ne dobi, ječmenove moke tudi ne, istotako je z nadomestili, ki vrhutega večina niso veliko vredni.

Ravnati nam je v prihodnjih tednih do novega pridelka **edinole s turšično moko**. Tudi turšična moka bo pičla, vrhutega se bo hitro sprijala, ker je lanska turšiča še premalo suha. Iz čiste turšične moke se ne da peči dober kruh, ker ji manjka veznih snovi (kleja) in je tak kruh silno drobljiv. Na vsak način je turšično moko pred porabo s kropom popariti in je testo vmesiti s kvasom, ki se mu mora dodati pšenične ali ržene moke in na vsak kg moke po 1—2 dg diamalta (glej 5. št. letošnjega „Kmetovalca“).

Turšična moka bo pa, kakor ržena, tudi pičla, ker zadostnih množin iz Ogrskega sploh ne bo dobiti, vrhutega bo tudi promet na železnih zelo oviran in torej silno počasen ali včasih popolnoma nedostaten.

Iz tega vzroka nujno priporočamo tudi s turšično moko varčevati in jo v to svrhu s primesjo česar drugega pomnožiti. Kot primes turšični moki v sedanji sili priporočamo **orehovo moko**, t. j. moko podzemeljskega oreha, oziroma orehove tropine.

Podzemeljski oreh je rastlina vročega podnebja

Podoba 23.

in iz plodov (orehov), ki so po obliki in okusu podobni jedrom naših lešnikov, se iz njih pri nas stiska olje, in ostanke imenujemo orehove tropine, ki so izborno močno krmilo. Beseda krmilo naj pa nikogar ne straši, saj so turšiča, krompir in še marsikaj drugega tudi krmilo, a zato vendarle izborna hrana za ljudi. Turšična moka, ki ima v sebi le kakih 8% beljakovin, stane danes 90 h kg in bo še dražja, dočim stane belkasta orehova moka (rifisk) le 50 h in ima v sebi 45% beljakovin.

Iz 1 kg turšične moke se speče 1,2 kg kruha. Zmes 1/3 kg turšične in 1/3 kg orehove moke pa da 1 1/2 kg kruha. Tak kruh ima v sebi 30% beljakovin, in 1/3 kg takega orehovega kruha da na dan odrašenemu, delovnemu človeku dovolj beljakovin, če ne uživa nič mesa ali sočivja.

Podamo tale recept, ki smo ga preskusili. Vzemi pol turšične poparjene moke in pol orehove moke; to zmes vgneti z mlačno vodo in pridejaj na vsakih 10 dek orehove moke eno deko sladkorja, ki ga raztopi v vodi, s katero ogneteš. Za vzhajanje je nastaviti kvas s pšenično ali rženo moko, ki mu je dodati 1—2 deke diamalta na vsak kg mešanice od moke. Soliti je pri vmesenju kakor navadno. Tudi kruh iz take orehove moke je drobljiv, zato se ga nujno priporoča peči v lončenih kolupah (modlih), ki se rabijo za povitice ali kolače ali v pločevinastih ponvah, v kakršnih se peče meso.

Tak orehov kruh se znatno zboljša, če se primeša na vsak *kg* mešanice od orehove in turšične moke po eno stepeno jajce. Vgnetenje testa namesto z vodo s sladkim posnetim ali neposnetim mlekom naredi kruh seveda še veliko boljši in če se testo, preden se dene peči, povrhu pomaže z mlekom, dobi kruh lepo, okusno skorjo.

Orehov kruh po zauživanju pusti v ustih nekoliko grenak okus, kakršnega ima sedaj vojni kruh v mestih, a kdor je v sili, se na take malenkosti ne bo oziral. Če se orehova moka malo popraži, a ne toliko da porjavi, se grenkoba skoraj popolnoma izgubi.

Orehovo moko je pred porabo presejati in so ostanki polnovredno močno krmilo.

Peka kruha iz orehove moke je nekaj novega in če se precej ne posreči, jo ni takoj zavreči. Izkušnja je glavna reč, zato naj gospodinje delajo v malem preskušnje in šele, ko same pridejo na pravi način, naj orehov kruh v večjih množinah peko. Ponesrečen orehov kruh ni nobena velika nesreča, ker ostane še vedno izborno močno krmilo za doječe svinje, za odstavljen teleta, za molzne krave in sploh za vso živino, vštevši konje.

Orehov kruh ni le izdaten, ampak tudi zelo redilen ter se vsled toľšče dolgo svež drži. Seveda je orehov kruh težak za občutljive želodce, ki so vajeni belega kruha, in sodi v prvi vrsti za ljudi, ki delajo in se gibajo na prostem, in manj za ljudi, ki sedé delajo po sobah. V Nemčiji jedo vsi vprek večinoma le rženi kruh, gospoda in kmet, a na Francoskem jedo le beli kruh. V tistih francoskih pokrajinah, ki so jih Nemci zasedli, dobe sedaj Francozje izključno samo rženi kruh in tamošnji kmetje se pritožujejo, da ga težko uživajo. A kaj se hoče, glad je najboljši kuhar in vojska je vojska z vsemi groznimi posledicami in le rastoče pomanjkanje krušne moke je vzrok, da smo sprožili peko orehovega kruha. Če bo kdo skušal peči orehov kruh, prosimo sporočila kmetijski družbi, kakšna sodba je o njem in kakšen način peke se je najbolj sponesel.

Nekje na Notranjskem že pečejo orehov kruh in celo iz sezamovih tropin, ki pa imajo preveč zoprni okus.

Belkasta orehova moka, t. j. orehove tropine (rifisk) se dobe pri kmetijski družbi po 50 K za 100 *kg* z vrečo vred. Kdor to moko za kruh naroči, naj to izrečno sporoči. Istotako se pri družbi dobiva diamalt, in sicer v kilogramskih pločevinastih posodah po 2 K in v posodah po 4½ *kg* pa po 8 K.

Kako bo treba škropiti trte proti peronospori, da izhajamo z razpoložljivimi sredstvi.

Na Veliki petek t. l. se je vršilo v c. kr. kmetijskem ministrstvu na Dunaju posvetovanje avstrijskih vinarskih strokovnjakov in zastopnikov kmetijsko-kemijskih preskušališč, pri katerem se je razpravljalo o zgorajšnjem vprašanju. Posvetovanja se je udeležil tudi podpisani.

Gotovo je največjega pomena, da se z zaključki tega posvetovanja seznanijo širše občinstvo, zlasti pa vinogradniki.

Eno najvažnejših vprašanj vinogradništva je gotovo pokončevanje peronospore ali rje, napačno

tudi palež ali strupena rosa imenovane. Glivica, ki jo imenujemo s tujim imenom peronospora, napada evropske vrste trt vsako leto, v mokrih letih bolj v suhih manj.

Najizdatnejše sredstvo proti tej bolezni je večkratno, vsaj trikratno, pravočasno in pravilno škropljenje trte z bordósko ali z burgundsko zmesjo.

Bordóška zmes sestoji iz raztopine modre ali bakrene galice, ki je nevtralizirana z apnom, burgundska zmes pa sestoji iz raztopine iz modre ali bakrene galice, ki je nevtralizirana s sodo.

Najbolj razširjena je raba bordóške zmesi (galice z apnom), in sicer se je izkazalo, da v vsakem slučaju zadostuje, če vzamemo za prvo škropljenje enoodstotno, (1 *kg* na 100 *l* vode,) za drugo in tretje eninpolodstotno (1½ *kg* na 100 *l* vode) raztopino modre galice, kateri dodenemo toliko v gost belež razmešanega, ugašenega apna, da odvezamo galici kislino, ker bi kisla galična raztopina sicer trto osmodila. Temu pravimo nevtraliziranje. Kdaj je apna zadosti, je najbolj sigurno poznati na tem, da preskusimo zmes z reagenčnim popirjem. Če smo vzeli apna zadosti, postane v zmes raztopljene galice in apna pomočen rdeč lakmov popir moder (plav) ali pa bel, fenoltaleinov popir rdeč.

V Avstro-Ogrski se porabi na leto okoli 2100 vagonov galice, od teh v Avstriji kakih 900 vagonov. Pridelalo se je Avstriji okoli 800 vagonov galice, letos pa je na razpolaganje le kakih 650 vagonov.

V normalnih časih se primanjkujoča galica uvaža k nam iz Angleške in iz Amerike. Ker pa ta uvoz letos vsled vojnega stanja odpade, moramo izhajati s to galico, ki jo prideldamo v Avstriji in kolikor nam je je v to svrhu sploh na razpolaganje.

Nadomestila za galico. Učinkujoč del modre galice je baker (kufer), zato vsebujejo vsa dobro učinkujoča nadomestilna sredstva proti peronospori bodisi galica sama, ali pa vsaj druge bakrene soli.

K dobro učinkujočim sredstvom spadata tenaks in kukaza, manj zanesljiva sredstva so: bakrena pasta „Bosna“, bakrenomilnata brozga „Floria“ in „kristalni azurin“. Ker primanjkuje v Avstriji bakra, primanjkuje seveda tudi tu naštetih nadomestil, ki vsebujejo vsa baker.

Tako ostanejo samo še ona sredstva, o kojih je znano, da ne vsebujejo bakra. Že nad 150 takih sredstev se je preskusilo od strani raznih veččakov, ena ne učinkujejo, druga so predraga itd. Končno je ostalo samo eno, še novo sredstvo, ki ima res prihodnost in in ki zamore po izkušnjah kmetijsko-kemijskih preskušališč galico popolnoma nadomestiti, to je perocid. Perocid, ki je sulfat raznih redkih prsti, je odpadek pri izdelovanju Auerjevih svetilnih vrečk (strumptkov). A ker se dovaža monocit, iz kojega se perocid dobiva iz Brazilije, zamore to sredstvo priti samo toliko v poštev, dokler je še kaj zaloge v Avstriji, in ta zaloga je tudi že pičla.

Štedenje z galico. Izmed vseh avstrijskih dežel je Kranjska z galico letos razmeroma najbolj preskrbljena, za kar se imamo zahvaliti c. kr. kmetijski družbi, oziroma njenemu ravnatelju g. cesarskemu svetniku Pirca. Navadno se porabi pri nas na leto do 19 vagonov galice, letos pa je c. kr. kmetijska družba kranjska, ki ima skoraj vso oddajo galice v rokah, kupila 17 vagonov galice in 2 vagona perocida. Od tega je že dobila in razdelila 14 vagonov galice in večji del perocida, 3 vagone galice pa še dobi.

Večji vinogradniki, ki naročajo galico pri kmetijski družbi, so skoraj popolnoma preskrbljeni, primanjkovalo je pa bo zlasti malim vinogradnikom, ki so navajeni, da jo kupijo v prodajalnah.

Tem pomagati je naloga večjih gospodarjev, zlasti onih, ki imajo galice večjo množino na razpolaganje. Pri pravilni rabi in štedljivosti se da poraba galice za polovico znižati.

Kako se to lahko zgodi, to popisati je naloga naslednjih vrstic.

Iz poskušanj, ki so se svoečasno vršile v celi Avstriji in ki jih je za Kranjsko izvedel podpisani sam, je znano, da zadostuje že tričetrtdesetna raztopina galice, da ubrani trto pred peronosporo, samo da je zmes pravilno pripravljena in da je na trti dobro razpršena.

Le zaradi večje sigurnosti smo priporočali in rabili močnejše raztopine, to je en- do eninapolodstotne. Zlasti se da učinek galice proti peronospori dvigniti, če se ji pridene kako sredstvo, ki jo dela manj raztopno, tako da jo ne more dež tako hitro raztrati. To je praktično izvedel n. pr. izdelovatelj tenaksa. V enem kilogramu tenaksa je samo 43 stotink, torej manj kot pol kilograma galice, ampak poleg sode, ki v njem nadomestuje apno, je v tenaksu še ena snov, to je glina, ki dela galico na trti težko raztopno.

Ta primes glinice učinek galice v tenaksu toliko poviša, da je manj kot $\frac{1}{3}$ kg galice v tenaksu, enakovredno 1 kg galice v navadni galičnoapneni brozgi, kajti če škropimo trte z enoodstotno raztopino tenaksa, dosežemo ravno isti učinek kot pri enoodstotni raztopini galice z apnom, (enoodstotni bordóski zmesi). Cenena glina je tu nadomestila nad polovico drage galice.

To izkušnjo praktično izkoriščajo v Italiji, kjer je priporočal neki Martini, da se vzame namesto 1 kg galice za 100 l škropilne zmesi samo $\frac{1}{2}$ kg (50 dg), kvečjemu 80 dg galice in ostalega $\frac{1}{3}$ kg naj se nadomesti z galunom. Ko se galica in galun v vodi raztopita, se dodene še apna kot ponavadi in pri tem se razvije ne samo bakrena usedlina, ki učinkuje proti peronospori, temveč (iz galuna) tudi glina, ktera povzroči, da proti peronospori učinkujoča bakrena usedlina na trti bolj drži.

Če rabimo torej za napravo škropilne zmesi galico in galun, si pravzaprav izdelujemo tenaks doma. S pridatkom galuna pa prihranimo polovico galice. Kdor ima torej letos le polovico toliko galice kot jo rabi navadno, je zadostno preskrbljen. Kupi naj še ravnolično množino galuna in izhajal bo prav dobro. Galun je pa tudi veliko cenejši kot galica. Metrski stot galuna stane sedaj na debelo okroglo 35 K, galica pa že nad 250 K. Cenejši galun bo torej tudi pozneje, v normalnih letih priporočljiv, ker zamore za polovico nadomestiti drago galico.

Rabo Martinijeve zmesi je priporočal pri omenjenem posvetovanju na Dunaju, ravnatelj kmetijsko-kemijskega preskušališča v Gorici, g. dr. Ripper, ki je to zmes sam praktično izkusil in se je prepričal, da to sredstvo dobro in popolnoma zanesljivo učinkuje.

Dasi te zmesi sam nisem še imel prilike izkusiti, priporočam na podlagi izjave g. dr. Ripperja vsem kranjskim vinogradnikom, zlasti tistim, ki imajo le malo zalogo galice: Rabite Martinijevo škropilno zmes proti peronospori!

Na galici se pa da še na drugi način dosti prihraniti. Predvsem je treba, da je ne pripravimo za škropljenje nikdar več, nego kolikor je zares rabimo.

Če že vidimo, da smo galice preveč raztopili, spravimo nekaj tekočine za prihodnjic še prej, preden pridenemo apna. Kakorhitro primešamo apna, moramo škropilno zmes tekom prvega dne porabiti, drugače se pokvari.

Dalje ne smemo trto z galico obliovati, temveč le na fino škropiti. To se da doseči z dobro škropilnico, ki razvija primerno močan pritisk in ki je opremljena z dobrim razpršilnikom. Posebno fin je polnoškropeč razpršilnik „Komet“ firme Nechvile. Tudi škropilnice te firme so pri nas priljubljene in najbolj priporočljive.

Predvsem pa velja: Proč s škarjami, ki razmetavajo galico po tleh! Če že kdaj, se izplača nabava dobre škropilnice zlasti letos, ko je galice malo in ko je tako izredno draga.

Da se trto nepotrebno preveč ne škropi, je priporočljiv tudi patentni zapiralnik na škropilnih ceveh, ki se da poljubno med škropljenjem z enim prstom (palcem) zapirati. Zlasti pri prvem škropljenju se da na ta način veliko galice prihraniti.

Iz enakega vzroka se tudi priporoča, da se škrepe trte v celem vinogradu skozi najprej le od ene strani in potem šele od druge. V tem času se najprej poškropljena stran trt že obsuši in je videti, koliko je še ostalo nepoškropljenega, tako da se ne škropi nepotrebno dvakrat.

V splošnem bomo letos morali izhajati le s trikratnim škropljenjem. Prvič bomo škropili, ko požene trta 40 do 50 cm dolge poganjke, torej pred cvetjem, drugič 10 do 14 dni pozneje, torej po cvetju ali če je treba, tudi med cvetjem. Tretjič bomo škropili še kake tri tedne pozneje, torej v drugi polovici julija. Če potem tudi peronospora vršičke ali zalistnike malo osmadi, to nič ne škoduje, saj v drugi polovici meseca avgusta itak vršičke prikrajsamo in če so napadeni, sežgemo. Le v slučaju mokrega vremena, zlasti junija meseca, bomo morali škropiti prvič prej in pozneje še trikrat, pa bolj pogostoma.

Ne smemo pa pozabiti škropiti grozdja. Zlasti pri prvem in drugem škropljenju je treba grozdje dobro poškropiti, tako da od njega kar kaplja.

Kdor nima galice, naj škropi s tenaksom ali s perocidom. Pri tem se seveda galuna ne more rabiti. Tenaksa se rabi za prvo škropljenje 1 kg, za drugo in tretje $1\frac{1}{2}$ do 2 kg na 100 l vode. Prašek se strese v vodo, se v njej razmeša, in škropilna zmes je pripravljena, ki naj se takoj rabi.

Perocida je vzeti polovico več kot galice, torej za prvo škropljenje $1\frac{1}{2}$ kg, za drugo in ostalo $2\frac{1}{4}$ kg do 3 kg. Apna se pridene toliko, da izpremeni reagenčni popir, ki ga dobimo zdaj že skoraj v vsaki trgovini, barvo. Bolje je vzeti malo več apna kot premalo, ker bi sicer kislina perocida, enako kot pri galici, trto osmodila.

B. Skalicky,

c. kr. vinarski nadzornik.

Mlinarski red za Kranjsko.

Ukaz c. kr. deželne vlade za Kranjsko

z dne 16. aprila 1915, št. 8441,

o odškodnini za mletev žita v mlinih, ki za plačilo meljejo.

Na podlagi ministrskega ukaza z dne 2. aprila 1915. l., drž. zak. št. 92, § 10 a, tretji odstavek, zaukazuje deželna vlada tako:

§ 1.

V mlinih, ki za plačilo meljejo od žitnih producentov prinešeno lastno žito se sme terjati, oziroma dajati za plačilo za mletje za sto kilogramov, in sicer pšenice največ 3 K, rži, ječmena in ovs 2 K 50 v in koruze največ 2 K.

§ 2.

Glede izmletja veljajo določila ministrskega ukaza z dne 28. novembra 1914. l., drž. zak. št. 324.

§ 3.

Za izgubo pri mletju pšenice, rži, ječmena in ovs 2 se sme odtegniti največ 3 %, pri mletju koruze največ 2 %, množine žita.

§ 4.

Mlinarjevo plačilo se mora dajati brez izjeme v denarju; mlinarja plačevati z merico, to je z žitom, moko in z otrobmi, je prepovedano.

§ 5.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo po § 12. ministrskega ukaza z dne 28. novembra 1914. l., drž. zak. št. 324.

§ 6.

Ta ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz s. r.

Pospeševanje dobivanja drevesnega lubja za čreslo.

Politična oblast opozarja gozdne posestnike na potrebo dobavljanja drevesnega lubja za čreslo. Ker je stvar važnega pomena in ima večina naših kmetovalcev tudi gozde, prinašamo vsebino dotičnega opozorila, ki se prilično glasi:

Ker se porabijo v vojne svrhe velike množine usnja, je velike važnosti, da ne zmanjka za izdelovanje usnja potrebne čreslovine. — Zatorej se mora pridobivanje čreslovine povzdigniti.

Gledati bo na to, da se pospeši v prvi vrsti podlaga drevesnega lubja za čreslo z vsemi sredstvi, ki so na razpolaganje — tem bolj, ker je onemogočen vsled vojne vsak dovoz vsakere čreslovine iz prekmorskih dežel.

Na gozdnih posestnikih in lesotržcih je torej ležeče, dobaviti za izdelovanje čreslovine potrebnega drevesnega lubja.

Drevje, posekano v soku, se bo moralo nele pravočasno in popolnoma omajiti, kakor to že gozdni zakon predpisuje, ampak bo gledati tudi na to, da se pridobljeno lubje, s kojim je že v gozdih primerno ravnati, odda in se porabi za izdelovanje čreslovine.

Gozdni posestniki in lesotržci bodo morali torej skrbeti, da se posebno smrekov, hrastov in kostanjev les takoj, ko se ga poseka, obeli, in da skorja ne bo obležala na posekovinah neporabljena, marveč da se primerno pospravi in dovede svojemu namenu.

Ker rabijo drevesno lubje v velikih množinah, ima isto prav dobro ceno.

Da skorja ne izgubi na čreslovini, jo je treba že v gozdu posušiti, kar se lahko najenostavneje na ta način zgodi, da se naslonijo posamezne kože (cevke, polcevke itd.) obstoječa drevesa z lubovo stranjo na zunan, ali pa se prisolijo na kobile ali opore, postav-

ljene iz drog ali vrhačev tako, da jih dež znotraj ne zmoči.

Po potrebi je iti gozdnim posestnikom s pridobitvijo delovnih moči na roko ali jim drugače pomagati v dosegu zaželenega smotra.

Kazalo bi, da se opuščene stope za čreslo zopet obnove ali po možnosti in razmerah postavijo nove.

C. kr. okrajna glavarstva so pripravljena, da poskrbe olajšave pri prevozu blaga za čreslovino.

Tam, kjer se običajno izkoriščajo hrastovi nizki gozdi za čreslo, naj se to izkoriščanje vrši pravilno, da se dobava čresla poveča.

(Opomba: Kako je pravilno postopati s hrastovimi nizkimi gozdi v svrhu izkoriščanja lubja za čreslo, je obširno opisano v 3. in 4. številki lauskega letnika „Kmetovalca“.)

S.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se našelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčovo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejša došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismente, če je pismu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 52. Ker ni dobiti otrobov in tudi ne žita, ki se sme pokladati perutnini, vprašam ali bi bile oljnate tropine umesten pridevek k piči za kokoši in ktere tropine bi najbolj ugajale? (F. K. v K.)

Odgovor: 2 kg težka kokoš naj dobi v krmi na dan 13 do 15 gramov beljakovin, 5 gramov toščobe in 40 do 50 gramov ogljikovih vodonov. Sicer se toščica v živalskem telesu ne dela le iz toščice v hrani, ampak tudi iz škroba in sladkorja, toda izkušnja uči, da kokoši bolje neso, če je v hrani veliko toščobe. Iz tega sledi, da je pokladanje oljnatih tropin kokošim naravnost priporočeno, ker te nimajo v sebi le veliko beljakovin, ampak toliko toščobe kakor nobeno drugo krmilo. Priporočamo Vam pokladati orehove tropine, ki imajo v vsakem kilogramu 450 gramov prebavljivih beljakovin in skoraj 70 gramov toščobe. Oljnate tropine so pa danes zelo drage in samoobsebi umavno ne kaže pokladati prevelikih množin, ker bi bilo krmljenje z njimi predrago. Kokoši krmi je torej primešati le majhen del oljnatih tropin, drugače naj pa dobivajo vse odpadke iz gospodarstva in gospodinjstva, ki jih jedo in ki jih drugače ne more porabiti. Na vsak način naj kokoši dobe dovolj rudninskih hranilnih snovi, kar se doseže s pokladanjem zdrobljenih kosti. Kokošereja se pa le tedaj izplača, če dobe živali večji del hrane na paši, kjer zlasti poberejo silno veliko raznega mrčesa, t. j. broščev, ličink, črvov itd., ki imajo v sebi poleg zadostne toščobe tudi veliko živalskih beljakovin, ki so živalim neobhodno potrebne. Paša kokoši po travnikih ne le nič ne škoduje, ampak je naravnost koristna, ker kokoši pojedjo silno veliko škodljivcev in posebno kobilic. Travniki, na katerih se pasejo kokoši, vedno bolje uspevajo. Paša je pa tudi zato potrebna, ker kokoši dobe potrebno zeleno pičo in se dovolj pregibajo, kar je zaradi njih zdravja in uspevanja neobhodno potrebno.

Vprašanje 53. Sem gostilničar in mi v sodih vedno ostaja nekaj motnega vina, oziroma goščave ter vprašam kako se naredi iz vinskih ostankov vinski kis? (A. M. v B.)

Odgovor: Kisove bakterije razkroje alkohol vina v ocatno kislino, vsled česar se vino skisa, t. j. izpremeni v kis. Kisove bakterije, ki jih je povsod dovolj, se uspešno razvijajo pri zadostni toplini in ob navzočnosti dovolj zraka. Odtod sledi, da je za napravo kisa iz vina potreben zrak, zadostna toplina in kisove bakterije. — Za napravo domačega vinskega kisa iz ostankov vina je torej treba gorkega prostora. V to svrhu je dobra kaka izba in če je mrzla in ni vročine, taka, ki se da kuriti. Kdor hoče le malo kisa napraviti, temu seveda zadostuje navadna soba, posebno prostor blizu peči. V tem slučaju se naliije nekoliko že stvorjenega vinskega kisa v kako široko in ploščato posodo, ki se pač da s pokrovom pokriti ne pa zamašiti, da ne more nesnaga notri padati. Za male množine je dobra tudi steklenica s širokim vratom, ki se pokrije ne pa zamaši, da ima zrak prost pristop. Vinski kis ima nalogo v vino privedi kisove bakterije takoj v pričetku v zadostni množini. V tako posodo se potem naliije nekoliko mlačnih vinskih ostankov (segretih na kakih 30° C), ki za tvorjenje kisove kisline dobe kisove bakterije od notri vlitiga vinskega kisa. Ko se je čez nekaj časa na površju tekočine naredila materna koža, pod katero se je že zadostil skisala, dolijemo polagoma in previdno zopet nekoliko mlačnih vinskih ostankov, ne da bi materno kožo preveč raztrgali. Če pa narejen kis potrebujemo in ga hočemo nekaj odvzeti, ga moramo vseej odvzeti na dnu posode, kajti tam je kis vsled večje teže najbolj močan. Zato imej posodo za napravo kisa pri dnu navadno pipo, ki dopusti kis od spodaj odtakati ne da se trga materna koža. Če nimamo pipe, moremo kis od dna potegniti z gumijevo cevjo ali s srkalom. Paziti pa je, da materna koža ne prične gniti, kajti gnilobno razkrojevanje se preseli tudi v kis, ki se potem lahko ves pokvari.

Vprašanje 54. Ali sem dolžan povrniti škodo svojemu sosеду, kateremu je sneg, ki je zdrčnil raz mojo streho, polomil na tik ležečemu vrtu sadno drevje? (I. S. v N.)

Odgovor: Vi ste odgovorni za škodo, ki jo naredi raz Vašo streho zdrčnjeni sneg in ste torej dolžni sosedu povrniti škodo za polomljeno drevje.

Vprašanje 55. Ali antiavit dlje časa učinkuje, t. j. tudi še potem, ko je n. pr. turščica že izkalila in iz zemlje prirasla, kajti vrane jo takrat posebno rade rujejo? Ali bi bilo umestno vzkaljeno turščico še pozneje na njivi poškopiti z raztopino od antiavita? (I. J. v A.)

Odgovor: Pravilno rabljen antiavit dovolj dolgo učinkuje na kalečem zrnju. Vrana pač pride in izkljuje eno ali drugo vzkaljeno zrnje, a kmalu spozna, da je neužitno in takoj odide z dotične njive. Škopljenje mladih rastlinic z raztopino od antiavita je torej nepotrebno, a rastlinam nič ne škoduje.

Vprašanje 56. Ali sme moj sosed tik moje meje, t. j. tik mojih mejnikov zasaditi živ plot, kajti, ko bo plot dorasel bo segalo vejevje na moj svet in mi bo delalo škodo? Če tega ne sme, v kaki razdalji od moje njive sme sosed zasaditi sečo? (V. Č. v G.)

Odgovor: Vsakdo sme na svojem posestvu početi, kar mu je po zakonu dovoljeno, in če ne posega v tuje obstoječe pravice. Zakon nikomur ne brani zasaditi na svojem svetu na meji proti zasebnem svetu živ plot in ni nobene zakonske določbe, ki bi razdaljo predpisavala. Kadar se bo plot razrasel, so tiste korenine, ki rasejo v Vašem svetu, in tiste veje, ki vise nad Vašim svetom, Vaše in jih torej smete izkopati, oziroma posekati ter zase porabiti.

Vprašanje 57. Moj sosed ima zase in za svojce služnostno pravico voziti čez moj svet, ktera pravica pa ni nikjer vknjižena. Sosedovo posestvo bo sedaj na dražbi od-

prodano in vprašam, če se da služnostna pravica odkupiti? (L. P. n. B.)

Odgovor: Taka služnostna pravica ni vezana na kako določeno osebo, njene svojce in potomce, ampak na upravičeno posestvo ter mere s pravico poljubno razpolagati lastnik upravičenega posestva. Sosed, dokler je lastnik posestva, se more zastopati ali proti plačilu odreči služnosti pravici voziti čez Vaš svet in nima nihče pravice proti temu ugovarjati, ker služnostna pravica ni vknjižena. Svetujemo Vam pa zahtevati od sosedu pisмено izjavo, da se odreče svoji služnosti pravici in naj to izjavo zaradi varnosti volje podpišete vsaj še dve priči, kterima je izjavo prebrati, preden jo podpišete.

Vprašanje 58. Moja turščica je bila že dve leti po vrsti na njivi snetiva, zato prosim pouka, kako je turščico pred snetjavostjo obvarovati? (M. H. v Z.)

Odgovor: Snetjavost turščice provzroči neka gliva (ustilago maydis), ki napada listje, stebila in storže. Bule, ki se narede, so napolnjene z rjavocrnkastim trosom (semenom) te glive. Znatna škoda nastane večinoma tedaj, če se turščica več let zapored sadi na enolisto njivo, kar da glivi priliko se močno razploditi. Sredstvo proti snetjavosti je enourno namakanje turščičnega zrnja v polodstotni raztopini modre (bakrene) galice v vodi, če se istočasno ne gnoji z gnojem, v katerem je snetiva turščična slama. Ker jedka raztopina modre galice lahko kaljivost zrnja oškoduje, priporočajo nekteri dati za nekaj minut namočeno zrnje v redko raztopino apnenega beleža. Apno namreč utopi jedko žvepleno kislino modre galice. Namočeno zrnje je seveda takoj posušiti.

Vprašanje 59. Tukaj se širi govorica, da je letos zaradi vojne prost lov na ribe in na vso divjačino. Ali je res temu tako? (I. A. v M.)

Odgovor: Te govorice so brez vsake podlage in menda odtod izvirajo, ker se je po časnikih priporočalo lastnikom raznih lovišč kolikor mogoče rib naložiti in divjačine postreliti, da se dobi več mesa za prehranjevanje prebivalstva.

Vprašanje 60. Kako naj hranim ribjo moko, da jo ohranim dolgo nepokvarjeno? (J. B. v Š.)

Odgovor: Poglavitno je, da je ribja moka suha, ker se v vlažni in segreti ribji moki lahko razkrajajo beljakovine in razkrojene beljakovine so lahko močno strupene. Iz tega vzroka je ribjo moko hraniti na zračnem, hladnem in suhem prostoru. V ribji moki je tudi kake 3% toliččobe, ki se na zraku razkrajajo, postane žarka, kar jo dela slabo užitno in nezdravo. Imejte torej moko hranjeno v vreči na zračnem, hladnem in suhem prostoru ter vtaknite v vrečo železen ali sploh kovinast drog (tudi lahko kako staro železno cev), ki sega iz vreče vun. Kovine so namreč dobri prevodniki toplote. Če se ribja ali katera koli druga moka v vreči segreje, prenese toploto na kovino in konec droga jo hitro oddaja od sebe in tako kovinski drog moko hladi. Količkanj dobro shranjena moka se zdrava ohrani celo leto. Seveda je ribjo moko strogo varovati pred plesnobo.

Vprašanje 61. Ker je malo semenske ajde, vprašam, če bi jo kazalo sejati meseca aprila, in sredi julija pridelano seme porabiti za strniščno setev? Ali se imam nadejati uspeha in ali bi letos pridelana ajda bila še letos drugič za seme? (J. B. v Š.)

Odgovor: Če je pri Vas vreme tako, da se obnese spomladanska setev ajde, potem boste imeli uspeh, kajti letos pridelana ajda bo vzkalila kakor lanska ajda in je poglavitno, da strniščno ajdo še za časa sejete.

Vprašanje 62. Odkod prihaja, da si moji po tri leta stari volli sami sebi repe objedavajo in kako to odpraviti? (A. R. v M.)

Odgovor: To je lahko razvada, ki jo je tem potom preprečiti, da vol ne more z gobcem do repa. V repih je pa lahko kaj takega, kar povzroči hudo srbenje in se voli zato grizejo; v tem slučaju je vzrok srbečici dognati in ga odpraviti. Bržkone so pa Vaši voli bolni za motenjem presnavljanja, ki izvira od neprimerne krme, ki ima v sebi premalo beljakovin in rudninskih hranilnih snovi. Preberite spis v 4. št. letošnjega „Kmetovalca“ na str. 29. „Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?“

Kmetijske novice.

Oddaja gumijskih vezi za zeleno cepljenje. Kdor želi dobiti za zeleno cepljenje gumijskih vezi, naj se oglasi s svojim naročilom pri kmetijski podružnici v Novem mestu, ki hoče posredovati dobavo teh vezi. Primerno zaarana naročila se sprejemajo zadnji čas do 10. maja t. l.

Družbene vesti.

Diamalt se dobi v pločevinastih ročkah po 4 $\frac{1}{2}$ kg, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 kg, ki stanejo 2 K (brez poštnine.) Opozarjamo na spis „Diamalt, dober pripomoček pri peki“ v peti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* **Semenske zmesi detelj in trav**, izbrane čiste in preskušene kakovosti, ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih oddaja kmetovalcem po nižje objavljenih cenah. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Obenem opozarjamo na knjigo Weinzierl-Turk: O sestavljanju in setvi travnih mešanice, ki stane pri družbi za ude 1 krono.

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače, štajerske ali črne detelje po 2 K 20 h in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

* **Semena detelj in trav** ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (<i>trifolium pratense</i>)	K 2-20
lucerna (<i>medicago sativa</i>)	„ 2-20
švedska detelja (<i>trifolium hybridum</i>)	„ 3-60
bela detelja (<i>trifolium repens</i>)	„ 3-80
esparzeta, izluščena (<i>onobrychis sativa</i>)	„ 1-60
francoska pahovka (<i>avena elatior</i>)	„ 2-—
angleška ljulka (<i>lolum parenne</i>)	„ 1-40
laška ljulka (<i>lolum italicum</i>)	„ 1-40
pasja trava (<i>daktylis glomerata</i>)	„ 2-20
senožetna latovka (<i>poa pratensis</i>)	„ 2-20
navadna latovka (<i>poa trivallis</i>)	„ 2-80
medena trava (<i>hocius lanatus</i>)	„ 2-—
svetlikasta trstika (<i>phalaris arundinacea</i>)	„ 5-—
trstikasta bilnica (<i>festuca arundinacea</i>)	„ 2-—
rdeča bilnica (<i>festuca rubra</i>)	„ 2-80
lisičji rep (<i>alopecurus pratensis</i>)	„ 3-60
travniška bilnica (<i>festuca pratensis</i>)	„ 2-—
mačji rep (<i>phleum pratense</i>)	„ 1-60
pasji rep (<i>cynosurus cristatus</i>)	„ 2-80
šopulja (<i>agrostis stolonifera</i>)	„ 3-60
zlata pahovka (<i>trisetum flavescens</i>)	„ 5-—
pokončna stoklasa (<i>bromus erectus</i>)	„ 2-80
zmes travnih semen za trajne senožeti	„ 2-20

* **Glede oddaje semen** naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le

pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 kg se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

Perocid s 45 odstotki sulfatne zmesi redkih elementov stane K 70— sto kg in po izkušnjah se doseže s 150 kg perocida enak uspeh kakor s 100 kg modre galice. Perocida je družba mogla dokupiti le prav majhno množino.

Najfinejše zmleto pravo sicilijansko žveplo stane K 30— sto kg in priporočamo udom, da ga takej naročijo, ker je uvažanje tega predmeta zvezano s čimdalje večjimi težkočami.

* **Trtne škropilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škropilnice „Korona“ po K 28— in škropilnice novejša sestave „Hero“ po K 44— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene. Družba si je letos nabavila tudi škropilnice sestava dunajske c. kr. kmetijske družbe „Avstrija“, ki so zelo močno izdelane in zbog svoje trpežnosti jako priljubljene. Komad stane 44 kron. Družba si je nabavila tudi nekaterih potrebščin k škropilnicam, ker jih morajo posestniki starih škropilnic večkrat nadomestiti. Nova škropilnica je draga, dočim se da majhna napaka često popraviti z nadomeščanjem kakga dela. Gumijeve plošče so po K 1-20. Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 80 h z iglo vred. Dvojni razpršilniki stanejo po K 2-60. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni. Kolenca so po 1 K.

Žveplalniki. V zalogi bo nekaj komadov nahrbtnih žveplalnikov „Prinz I“ po 30 kron in nekaj ročnih žveplalnikov po 10 kron komad.

* Umetna gnojila:

Kalijevo sol po K 13-60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnoji travnike s kostno moko ali superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kaljevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kaljevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 13 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14 % kalija ter stane 6 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 5 K 90 h.

Kajnit po 6 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 16 K 100 kg z vrečo vred.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenikovega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 24 K 100 kg z vrečo vred.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi

ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 26 h. V manjših množinah pa po 28 h kg. Za manjše pošiljatev na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po K 50.—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 100 kg. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo oljarne pozneje ceno znatno povišati.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe za l. 1914.

Občni zbor se je vršil v ponedeljek dne 19. aprila t. l. v veliki dvorani »Mestnega doma« ob poldesetih dopoldne. Udeležba je bila z ozirom na sedanje vojne čase še razmeroma prav dobra. Zastopanih je bilo mnogo nad četrtino podružnic po svojih delegatih in je bil občni zbor takoj sklepčen.

Zborovanje je vodil družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Fr. Povše. Kot zastopnik c. kr. deželne vlade se je udeležil zborovanja gospod dvorni svetnik vitez pl. Laschan, kot zastopnik deželnega odbora pa deželnega glavarja namestnik gospod dr. E. Lampe obenem kot prvi podpredsednik glavnega odbora. Kot drugi podpredsednik glavnega odbora se je občnega zbora udeležil gospod prelat Kalan, in sledeči gospodje odborniki: baron Apfalter, Bartol, Dimnik, Hladnik, Istenič, Kosler, baron Liechtenberg, Mihelčič, Piber, Rohman, in družbeni ravnatelj ces. svetnik Gustav Pirc. Kot gost je bil k občenemu zboru povabljen predsednik »Zadružne zveze« dr. Krek ter se je vabilu odzval.

Družbeni predsednik je konstatiral sklepčnost občnega zbora in zborovanje ob pol desetih otvoril. Najprej je omenjal, da je predsedništvo premišljalo naj se li letos kljub vladajočim razmeram skliče občni zbor ali ne, ker je silno veliko mož moralo zapustiti svoje domove in oditi v cesarsko službo. Slejnič se je vendar odločilo, da naj se občni zbor vrši na dan 19. aprila t. l. Dalje je omenjal težki položaj, v katerem se sedaj nahaja naš kmet. Spominjal se je vseh družbenih članov, ki dan na dan doprinašajo velike žrtve za domovino. Njegov nadaljni govor je približno sledeči: »Mislim, da govorim iz src vseh, ako povdarjam, da vsi navzoči čutimo udanost, ljubezen in občudovanje do onih mož, ki so se podali na klic cesarja na bojno polje. Srčno jih pozdravljamo in pošiljamo k Bogu molitev, da jih ohrani čile in zdrave. Kmetijska družba bo zbirala imena njenih za domovino padlih članov, ki naj se poleg slike in životopisa objavijo v posebni knjigi, da se ohrani častiljiv spomin na nje tudi še poznejšim rodovom. Danes se bje največja vojna, kar jih zgodovina pozna, in preden se povrne zopet sreča, mir in blagostanje v zapuščene domove pa bodo potekla še polna leta.

Sovražnik nam ne skuša škodovati le z mečem, ampak hoče svoje nasprotnike izstradati in je zato preprečil vsak uvoz, vendar pa je upati, da z modrostjo in varčnostjo premagamo tudi to, dokler nam Bog novega kruha da.

Sedajna vojna je doprinesla jasen dokaz kako pomemben je kmetijski stan. Isti je najboljši in najtrdnjši steber države, ki

daje blago in kri za svojega cesarja. Pomena našega kmetijstva pa gotovi krogi nečjejo priznati in kadar se je v državnem zboru zahtevalo kaj v korist kmetijstva, je bilo videti dosti oči, ki so z jezo gledale na »požrešnega agrarca«. Nemčija je za kmetijski stan veliko bolj skrbela kot se je to storilo pri nas. V Nemčiji se je kmetijski stan visoko dvignil, njegova moč pridelovanja se je veliko povečala.

V naslednjem naj mi bo dovoljeno primerjati gospodarski napredek in porabo umetnih gnojil v Nemčiji in Avstriji. Medtem, ko je Nemčija le do $\frac{1}{3}$ kmetijska in $\frac{2}{3}$ industrijalna država, se je dvignila kmetijska produkcija mnogo višje kot v naši državi, dasi je ta povečini kmetijska. Tako se je pred 100 leti pridelovalo v Nemčiji na 1 ha povprečno po 9 q žita in pri nas približno tudi tako. Danes pa se prideluje v Nemčiji na 1 ha povprečno po 185 q žita, pri nas pa le po 12 q (v Belgiji pa na 22 q, na Danskem pa celo po 29 q). V Avstriji gotovo nimamo slabše zemlje kot Nemci in vendar zaostajamo za istimi. Pri nas je zato treba še jako veliko kmetijskega pouka, treba pa je tudi kmeta samega pripraviti do tega, da spozna, da je njegova obrt najtežja in da zahteva posestvo dobrega, brihtnega voditelja. Žalibog naši kmetje navadno najbolj sposobne otroke šolajo, najbolj zaostale pa pustijo, da doma gospodarijo. Duševno najbolj razviti otrok naj bo bodoči gospodar! V dosege velike produkcije in kolikor mogoče najboljšega izkoriščanja zemlje je rabiti predvsem poleg dobrega semena tudi umetna gnojila. Tudi na Nemškem pridelki niso že od narave veliki.

V letu 1889 so pridelovali na 1 ha po 15 q žita,

leta 1910 " " " " " 19.9 " "

" 1912 " " " " " 22.6 " "

in leta 1913 celo že na 1 ha po . . 23.5 q žita na 1 ha.

K tej pomnožitvi produkcije je poleg umnega obdelovanja veliko pripomogla uspešna raba umetnih gnojil.

V Nemčiji so porabili:

leta 1890 skupno le 16,222.569 q umetnih gnojil,

" 1900 " " " " " 30,886.687 " "

" 1910 " " " " " 59,065.30 " "

" 1912 " " " " " 73,527.000 " " in

" 1913 " celo 84,190.000 " " "

V Avstriji smo porabili 150.600 q kalijevih gnojil, na Nemškem pa 4,234.000 q. Na kvadratni kilometer odpade v Avstriji po 82 kg, na Nemškem pa po 1025 kg.

Lansko leto se je porabilo:

v Nemčiji 550.000 q gvana,

" " 20,000.000 " superfosfata, v Avstriji le 2,300.000 q

" " 22,000.000 " Tomasove žindre, " " " 2,365.000 "

Dalje se je tam porabilo 5,000.000 q čilnega solitra, 4,000.000 q zveplenokislega amoniaka, 1,000.000 q apnena dušika in 30,130.000 q kalijevih soli v vrednosti do 600 milijonov mark. (1 marka = 1 krona 20 vin.). Pri krompirju se je poraba umetnih gnojil istotako izborna obnesla. Pridelek na 1 ha je znašal leta 1889. 101 q krompirja, v letu 1913 pa že po 158 q. Pridelek krme na travnikih se je povečal od leta 1889, ko je isti znašal na 1 ha 32 q, — v letu 1913 na 49 q sena na 1 ha.

Nemška državna vlada je skrbela, da so se mogle osnovati tvornice za umetna gnojila in le tako je dosegla Nemčija ne le, da so producirali ogromne množine umetnih gnojil doma, marveč da so se tudi cene gnojil znižale. Tako je veljal 1 kg dušika v l. 1870. — 2/3 marke, v l. 1912. — le 1/4 marke; 1 kg fosforove kisline v l. 1870. — 95 vin., v l. 1912. — le 34 vin.! Če vse to presodimo, vidimo, kaj bi zmogli sami. Smelo rečem: če bi mi tako pospešili intenzivno naše poljedelstvo v državi, kakor so napredovali v Nemčiji, ki daleko nima tako dobrega sveta — Ogrska, Banat, Hana, pa tudi povsod drugje — v Prusiji velikanske planjave le peščenega sveta —, da bi celi potrebsčini sami zmogli zadostiti.

Če računamo, da se pridelava v celi državi Avstro-Ogrski na leto: 66.5 milijonov q pšenice, 40.6 milijonov q rži, 32.03 milijono-

nov g ječmena, 42·15 milijonov g ovs, 56·98 milijonov g koruze in če vzamemo, da je vsega prebivalstva 53 milijonov ljudi in računamo, da treba za človeka 200 do 230 kg žita — tudi če odbijemo za pokritje semena, za odpadke 10 % — razvideti je, da ni velik primanjkljaj in če bi le z umnim racionalnim poljedelstvom z uporabo umetnih gnojil pomnožili našo žitno produkcijo le za 20 % —, bi tudi v slabih letinah krili svojo potrebnost. Zato sem ponovno v državnem zboru poudarjal, da srečna država, ki zmora sama pridelati živil zase, in to mora biti v prihodnosti naše stremljenje v Avstriji. (Živahno pritrdjevanje.)

Ko se vrne ljubi mir, bo naše kmetijstvo moralo iti na resno delo: Intenzivni pouk, intenzivno poljedelstvo, intenzivna poraba umetnih gnojil, ustanovitev tvornic za umetna gnojila. Ponovno sem stavil v državnem zboru in tudi v kmetijskem svetu predloge za ustanovitev takih tvornic ali vsaj za subvencioniranje istih. Žal, da ni bilo razuma za taka velika vprašanja; upajmo, da bo sedanja bridka izkušnja nas izmodrila. Eno pa zamoremo reči: Naš kmetski stan je v tej svetovni vojni storil svojo dolžnost in bo zvesto tudi v bodoče vršil svoje delo kot najboljši in najzanesljivejši steber državi in prebivalstvu. Spomladansko delo je izredno dobro opravljeno. Čast vsem, ki so ostali doma in osobito kmetskemu ženstvu, ki je v mnogem pomagalo to delo dovršiti.

Spominjajmo se Njega, ki je pravi zaščitnik kmetijskega stanu in ki v tem resnem času bdi in skrbi za našo avstrijsko domovino. Zastavimo vse sile, da povzdignemo kmetijsko blagostanje in blagostanje države. To pa dosežemo le, če se ravnamo po geslu, ki si ga je izbral naš presvetli vladar ob svojem nastopu, po geslu: viribus unitis, z združenimi močmi. Pomagajmo drug drugemu, kakor se je to pri nas že od nekdaj delalo in spominjajmo se nauka, ki ga je učil Kristus: Ljubite se med seboj!

Našemu cesarju Francu Jožefu I. ni bilo prizanešeno in moral je doživeti na večer svojega življenja vojno, kakršne dosedaj še ni bilo. Spominjajmo se svojega vladarja in zrečimo mu svojo lojalnost in vdanost. Bog živi cesarja, Bog ga ohrani in daj mu doživeti slaven, srečen konec vojske in živi naj še dolgo. (Klici: Živio cesar, živio, živel, Bog ga ohrani!)

Govornik pozdravi nato deželnovladnega zastopnika dvornega svetnika, viteza pl. Laschana in ga prosi še nadaljne naklonjenosti napram kmetijski družbi, deželnega odbornika, namestnika deželnega glavarja kanonika msgr. dr. Lampeta in predsednika Zadružne zveze dr. Kreka kot ljubelega gosta.

Dr. Krek se zahvali za pozdrav in potem naglaša, da je v resnici zavest vzajemnosti zelo potrebna. Vzajemnost med Kmetijsko družbo in Zadružno zvezo je izvršena. Kratko hoče opozoriti na tri kmetskemu stanu zelo potrebne stvari.

1. Poznati mora naravo. Ravno kmet je postavljen najbolj v naravo in jo mora zato tudi najbolj poznati. Le zdravnik se mora z naravo med vsemi stanovi tako pečati kot kmet. Najinteligentnejši človek mora biti kmet. Ravnozda se vidi, kakšnega pomena je kmetski stan. Neobhodno potrebno je, da je kmet tehnično visoko izobražen, da more izpolnjevati velike dolžnosti, ki jih zahteva ravnozda od njega država. Poleg tehnične izobrazbe pa potrebuje kmet tudi zdravo agrarno politiko, ki je ravno tako potrebna, kakor tehnična izobrazba. Zdaj, ko se s paragrafom 14. nalaga kmetom velika bremena, bi bilo prav, če bi s § 14. tudi za kmeta kaj storili. Ravnozda se misli na Dunaju, da bi se vpeljali stalni kmetski domovi. Podružnice kmetijske družbe naj se povsod pečajo z vprašanjem, kaj da potrebuje kmetski stan. Naj vlada tudi pokaže, da skrbi za kmeta. Kmet potrebuje tudi komercialen kredit; tu pride v poštev naša zadružna organizacija. Kredit pri naša kmetu zadružna organizacija, ki mu je potrebna, kakor je potrebna ribi voda. Bolj kakor more brat bratu zeleti, da se mu godi dobro, želi to kmetskemu stanu. Morebiti napoči boljša doba kmetu, ko ne bo kazal več na svoje žulje, marveč tudi na svoje

brazgotine, zadane mu v vojski. Z zadružno organizacijo kredita naj hodi roko v roki Kmetijska družba, ki naj skrbi za tehnični pouk kmetu. (Odobranje.) (Dalje prihodnjič.)

Seja glavnega odbora dne 29. marca 1915.

(Konec.)

Za nove ude so se priglasili in jih je glavni odbor sprejel gg.: Henigman Maksimiljan, posestnik v Toplicah; Badovinac Janko, posest. v Badovinacu; Koleča Ivan, jurist v Ljubljani; Močilnik Florjan, posestnik v Lokovici; Božič Rudolf, posestnik na Klancu; Peteros Josip, posestnik v Borštu; Kavčič Frančišek, posestnik v Lipi; Baškovec Mihael, posestnik v Žejnem; Kertelj Ignacij, pos. v Ajdovščini; Kurent Alojzij, župnik v Krškem; Koren Janez, posestnik v Žužemberku; Goršič Josip, posest. v Št. Jurju; Rainer Valentin, p. d. Vran, posestnik v Logu; Bečaj Janez, posestnik v Milovi; Zalokar Andrej, posestnik v Dobovi; Anzulovic Vinko, c. kr. oficijal v Šibeniku; Dolmovič Ivan, pos. v Malem Mrševem; Krajnc Janez, posestnik v Gorišnici; Novljan Frančišek, posest. v Jerovi vasi; Jemc Marija, posestnica v Trzinu; Vrščaj Josip, posestnik v Žloganju; Seražin Josip, posest. v Kazljah; Potočnik Jurij, posestnik v Grabljah; Ropač Simon, posestnik v Št. Janžu; Mohorič Anton, posestnik v Brežci; Šepič Mate, posest. v Zvonci; Dr. Alojzij Praunseiss, zobni zdravnik v Ljubljani; Zagorc Frančišek, posestnik v Tepah; Mušet Josip, posest. v Gorinčah; Ulčar Josip, posestnik v Spod. Gorjah; Obat Frančišek, posestnik pri Sv. Ivanu; Cerar Alojzij, posest. v Škrjančevem; Erjavec Marija, posestnica v Podutiku; Gačnik Janez, posestnik v Udju; Lesjak Frančišek, posestnik v Gor. Podborštu; Borštnar Janez, posestnik v Martinji vasi; Kandolf Izidor, posestnik v Klenovem; Tomšič Ivan, posestnik v Podgori; Aichholzer Janez, p. d. Kusternik, pos. v Logavesi; Dovč Matija, posest. v Spod. Zadobrovi; Katol. slov. izobraževalno društvo na Slapu; Bajuk Jure, posest. v Radovici; Fajdiga Andrej, posestnik v Postojni; Kmetič Jakob, posestnik v Svibnem; Cerjak Josip, posestnik v Leskovcu; Cerjak Martin, ekonom v Rajhenburgu; Tratnik Josip, kaplan v Rajhenburgu; Urbančič Matija, posestnik v Brezovici; Vavtar Frančišek, posest. v Obligorici; Zupančič Frančišek, posest. v Obligorici; Waldhauser Martin, p. d. Kutar, posest. v Št. Gandolfu; Kene Josip, absolvent kmet. šole v Pavlovi vasi; Ivanc Frančišek, posest. v Rajhenburgu; Tombach Davorin, trgovec v Št. Vidu; Hribar Anton, posestnik v Bušči vasi; Strugar Marjeta, posestnica v Prebljah; Adlešič Jure, nadučitelj v pok. in posestnik v Krškem; Hudaklin Janez, posest. v Mladjah; Kosar Josip, posestnik v Rajhenburgu; Susman Josip, posest., Strahomer; Podlupnik Andrej, mlinar v Gorpičah; Hrovat Frančišek, organist v Radečah pri Zid. m.; Krhne Frančišek, kaplan v Vavti vasi; Rojc Ana, posest. v Vidmu; Lavrih Janez, posestnik v Št. Vidu; Gospodarsko društvo v Dolenjem Logatcu; Vrečko Jakob, posestnik v Ponikvi; Šušteršič Frančišek, posestnik pri Sv. Jakobu v Rožu; Mihalič Frančišek, posestnik v Potovrhu; Kuner Martin, čevljar v Slatinah; Turner Marija, posestnica v Framu; Lichtenturnov zavod v Ljubljani; Klopčič Ivan, posestnik v Krašnji; Rovšek Frančišek, posestnik v Zg. Ribčah; Anton Križ, Ljubljana; Kramar Terezija, posestnica v Logavesi; Furlan Ivan, posest. v Mateni; Gregorič Katarina, posestnica v Brgudu; Bravne Ivana, posestnica, Zg. Šiška; Anzelc Frančiška, posest. v Tomišlju; Erjavec Frančiška, posestnica v Vel. Kopoljah; Ševar Terezija, posestnica na Rakeku; Kveder Adela, posest. v Žalcu; Prelovšek Matko, mestni stavb. svetnik v Ljubljani; Traven Ivan, ravnatelj Zadružne zveze v Ljubljani; Traven Frančišek, posestnik v Tacnu; Gruden Ivan, posestnik v Sp. Slivnici; Luzar Gregor, posestnik v Potavrhju; Dovjak Frančišek, posestnik v Razorih; Gaber Ivana, posestnica v Vnanjih Goricah; Pogačar Anton, posestnik v Zgor. Šiški; Kmečka hranilnica in posojilnica v Postojni; Kozina Peter, posestnik in tvorničar v Trziču.